

आभियान

साप्ताहिक

ABHIYAN WEEKLY

Devendrachudal@gmail.com

वर्ष : ८० / अंक : ३१ / २०७९ चैत ३ गते शुक्रबार

/ Mar. 17, 2023 / कूल्य रु. १०/-

सुशासनको राम्रो नमुना यातायात विभाग

काठमाडौं । ९ दलीय गठबन्धनको नेतृत्व गर्दे प्रधानमन्त्री रहेका पुष्टकमल दाहालले भन्दै आएको सु-शासनको राम्रो नमुना यातायात विभागमा देखिएको छ । सो विभागमा एक वर्षमा ५ महानिर्देशक फेरिएका छन् । सवारी साधनको लाइसेन्स वितरण र सवारीलाई रुट प्रदान गर्ने मुख्य जिम्मेवारी पाएको विभागमा यसरी एक दुई महिनामा नै महानिर्देशक फेरिने गरेकाले सेवाग्राहीहरूले तुलो सास्ती भोग्नु परेको छ ।

सवारी साधनको लाइसेन्स लिनका लागि लिखित परीक्षा र ट्रायल पास गरेपनि सेवाग्राहीहरूले ८/१० महिनासम्म पनि लाइसेन्स पाउन सकेका छन् । सेवाग्राहीहरूले लाइसेन्सको लागि राजस्व तिरेको चिर्कटो साथमा बोकेर सवारी साधन चलाई रहेका छन् । कठिपय प्रयोग सेवाग्राहीहरूलाई दिएको चिर्कटो व्यातिसकेको भएपनि >>> बाँकी ६ पेजमा

हालीलाई www.abhiyanweekly.com.np मा पानि पढ्न सकिन्छ ।

दाहालका लागि समाजवादी मोर्चा ?

काठमाडौं । माओवादी केन्द्रका अध्यक्ष पुष्टकमल दाहाल विरुद्ध सर्वोच्च अदालतमा मुद्दा दर्ता भएपछि पूर्व माओवादी धारमा रहेका विभिन्न दलहरूका नेताहरू एकै ठाउँमा उभिएका थिए । प्रधानमन्त्री पुष्टकमल दाहालले सबै पूर्व माओवादी धारका नेताहरूलाई एकै ठाउँमा ल्याएर समाजवादी मोर्चा बनाउने र निकट भविष्यमा दुलो कम्पुनिट पार्टी निर्माण गर्ने उद्घोष गरेका भएपनि अहिले पूर्व माओवादी धारका नेताहरू समाजवादी केन्द्रमा नाउने भएका छन् । माओवादी केन्द्र, नेकपा एकीकृत समाजवादी र जनता समाजवादीले भने समाजवादी मोर्चामा सहभागि हुन सक्ने सम्भावना बढेको छ ।

अहिले सत्ता गठबन्धनमा रहेका दलहरू मध्येका र सरकारलाई समर्थन दिएका दलहरू समेत एकै ठाउँमा उभिन सक्ने अवस्था देखिएको छैन । अहिले कम्पुनिट नाम गरेका भफ्टे १२/१५ वटा पार्टीहरू रहेका छन् ती >>> बाँकी ८ पेजमा

दक्षिण कोरियाले मौसमी कामदार नलैजाने

काठमाडौं । दक्षिण कोरियाले ६ महिनासम्मका लागि नेपाल सहित अन्य मुलुकहरूबाट मौसमी कामदार लैजान रोक लगाएको छ । उच्च लागत तिरेर गएका नेपाली कामदारहरू गैरकानुनी हैसियतमा बस्ने ऋत्र बढेकाले गर्दा कामदार लैजाने नीतिमा पुर्वविचार गर्दै कोरिया सरकारले कामदार लैजान रोक लगाएको छ ।

अब तत्काल मौसमी कामदार लैजाने प्रक्रिया सुचारू हुने सम्भावना नरहेको सोलस्थित नेपाली दुतावासका उपप्रमुख पुष्टराज भट्टराईले बताएका छन् । उनका अनुसार मौसमी कामदारले कुनै पक्षलाई फाइदा हुने अवस्था नदेखिएको र चर्को शुल्क तिरेर गएका >>> बाँकी ८ पेजमा

पहिला दिएका सुभाव किन कार्यान्वयन हुँदैनन् ?

काठमाडौं । विभिन्न समयमा गठन गरिएका प्रशासन सुधार आयोगले दिएका सुभावलाई कार्यान्वयन गर्नुको बदला प्रधानमन्त्री पुष्टकमल दाहालले फेरी आफ्नै नेतृत्वमा उच्चस्तरीय प्रशासन सुधार आयोग गठन गर्ने उद्घोष गरेका छन् । प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय अन्तर्गत रहेका कार्यालयहरूको दोस्रो चौमासिक समिक्षा तथा मन्त्रितरीय विकास समस्या समाधान समितिको बैठकलाई सम्बोधन गर्दै प्रधानमन्त्री दाहालले प्रशासनिक क्षेत्रमा देखिएका समस्याहरू समाधान गर्न उद्घोष गरेका हुन् ।

प्रधानमन्त्री दाहालको भनाईमा अहिले अनावश्यक संरचनाहरू रहेको, ओभरस्टपिङ्क

>>> बाँकी ८ पेजमा

रहेकोले त्यसलाई कटौती गरिन बताउँदै समस्याको समाधान तत्काल गरिने बताएका छन् । उच्चस्तरीय प्रशासन सुधार आयोगले दिने सुभावलाई सरकारले कुरेर नबरने र आयोगले सुभाव दिएपछि त्यसलाई ऋत्रमा कार्यान्वयनमा लैजाने समेत बताएका छन् । राजनीतिक समिकरण फेरिएको भएपनि सरकारको नीति नफेरिने बताउँदै प्रधानमन्त्री दाहालले मन्त्रीहरू फेरिनु हुन्छ तर नीति फेरिन्दैन । विगतमा पनि प्रशासनिक क्षेत्रमा देखिएका समस्याहरू पहिवान गरी प्रशासनिक क्षेत्रमा सुधार गर्ने भन्नै विभिन्न समयमा प्रशासनिक सुधार आयोगहरू गठन गरिएका थिए तर त्यस्ता आयोगले दिएका

राजनीतिक दलका नेताहरू सांसद हुँदै सरकारमा पुगेका हुन्छन् त्यसवेला उनीहरूले प्रयात्मात्रामा सेवा सुविधा लिएकै हुन्छन् ।

राजनीतिक प्रणाली नै ज्यादै महंगो भएकाले सर्वसाधारण व्यक्ति सांसद वन्न सक्ने अवस्था नै रहेकैन । धनीमारी र हुनेखानेहरू नै सांसद र मन्त्री हुने भएकाले गर्दा उनीहरू पूर्व भइसकेपछि उनीहरूलाई जिविकोपार्जनको लागि कुनै कठिनाई हुँदैन तर तिनै हुनेखानेहरूले नै राज्यकोषबाट करोडीं करोड रकम उपचारको नाममा लिइरहेका छन् । दुर्गम क्षेत्रमा बसेका जनताले सिटामोलसम्म खान पाउँदैन तर पटक पटक प्रधानमन्त्री र मन्त्री बनेकाहरूले नै राज्यकोषमा दोहन गरिरहेका हुनाले उनीहरूलाई किन त्यस्तो छुट ? मुलुकमा धैरै पूर्व भीभाईआईपी र भीआईपी राज्यकोषमा दोहन गरेका हुन् । उनीहरूको सुरक्षामा भफ्टे भस्य सुरक्षामन्त्रीहरू रहेका छन् । पूर्व

राष्ट्रपति, पूर्व उपराष्ट्रपति, पूर्व प्रधानमन्त्री, पूर्व प्रधानसमेत पूर्व प्रहरी महानिरीक्षक, पूर्व सशस्त्रप्रधारी बल महानिरीक्षक, पूर्व समामुख, पूर्व राष्ट्रिय सभाका अध्यक्ष समेतका पूर्व भीभाईआईपी र भीआईपी अनि पूर्व गृहमन्त्री, पूर्व रक्षामन्त्री लगायतलाई राज्यकोषमा दोहन गरिरहेका छन् ।

पदमा रहन्नेले आदर्शका कुरा गर्नेहरूले नै आँगुँलाई खतरा रहेको भन्दै सुरक्षाकर्मी लिएर हिँड्ने गरेका छन् । त्यसरी सुरक्षाकर्मी लिएर हिँड्दा जनतामा एक प्रकारको नैराश्यता हुन्ने भन्नै अहिले उनीहरूलाई भनेका छन् । >>> बाँकी ८ पेजमा

जुनजोगी आएपनि कानै चिरेको

काठमाडौं । २०४८ सालको राजनीतिक परिवर्तनपछि जनताले ठूलो आशा र भरोसा गरेका राजनीतिक दलहरूले जनताको आशा एवं भरोसालाई धुमिल बनाउँदै लोगेका छन् । नेताहरूको स्वर्थका लागि मुलुकलाई अनिर्णयको बद्दी बनाइएको छ । पटक पटक सरकार परिवर्तन गर्दै सत्तामा पुग्ने खेलमा राजनीतिक दलका नेताहरू अहिले पनि लगिएका छन् । जनताले मतदान गरेर राजनीतिक दलको हैसियत तोकिएका छन् । तर आफ्नै हैसियत बिसिएर नेताहरू कुर्सीको खेलमा नै रमाउन थालेका छन् । मसिर ४ गते सम्पन्न भएको संघको निर्वाचनमा कांग्रेस पहिलो, एमाले दोस्रो र माओवादी केन्द्र तेस्रो पार्टीको हैसियतमा

रहेका छन् । पहिलो हैसियत भएको पार्टीले स्वाभाविक रूपमा प्रधानमन्त्री पान्नुपर्ने थिए तर पार्टीले बहाल भएको आशामा ३२ सिट जितेको पार्टीले प्रधानमन्त्री पाएको छ । पहिलो र दोस्रो ठूलो पार्टी मिलेर सरकार निर्माण गरेको भए रितराता आउन सक्ने र मुलुकमा विकास निर्माणले तित्राता पाउन सक्ने भएपनि सत्ता स्वार्थले गर्दा तेस्रो पार्टीलाई प्रधानमन्त्री दिइयो । राजनीतिक परिवर्तन भएपनि नेताहरूको स्वार्थले गर्दा सत्तामा पुग्नेहरूको प्रवृत्ति फेरिएन । नेपाली जनताले यस्तो नियति भोग्नुको पछाडि राजनीतिक दलका नेताहरू नै जिम्मेवार रहेका छन् । मुलुकः >>> बाँकी ८ पेजमा

राष्ट्रपतिमा दुई गल्ती

काठमाडौं । राष्ट्रपतिको शपथग्रहण कार्यक्रममा पहिलो गल्ती । वर्षदिनदेखि रिक्त रहेको प्रधानन्यायाधीश पदमा कामु थिए हरिकृष्ण कार्की । यिनै कामुले राष्ट्रपति रामचन्द्र पौडेललाई शपथ खुवाए । शपथग्रहण समारोहमा रामचन्द्रले शपथ पढेको थाए उपरान्त यस्तो नियति भोग्नुको थाए राजनीतिक दलका नेताहरू नै जिम्मेवार रहेका छन् ।

स्पर्यीय छ, अमेरिकामा राष्ट्रपतिको शपथ खाँदा बाराक ओबामाले शब्दको सही उच्चारण नगर्दा दोहो-न्याएर शपथ खानुपरेको थिए । नेपालमा न त राष्ट्रपतिले, न त सर्वोच्चले नै दोहो-न्याएर शपथ खुवाएर सुधार्ने प्रयत्न गरेका छन् ।

दोस्रो, राष्ट्रपति रामचन्द्र पौडेलको फोटोमा फोटोसेवाबाट चिल्लो, राम्रो पारेर प्रकाशित गरियो । सामाजिक सञ्जालबाट निकै बिरोध भएपछि चैत्र १ गते त्यो फोटो हटाएर जे >>> बाँकी ८ पेजमा

उत्तर प्रदेशमा मदरसा जाने विद्यार्थीहरूको भविष्य खतरामा

श्री आशिष देवकोटा,

उत्तर प्रदेशमा मदरसा जाने विद्यार्थीहरूको भविष्य खतरामा छ। विगत पाँच वर्षमा मदरसामा आधुनिक विषय पढाउने करिब २० हजार ६१८ शिक्षकले तलब वा मानदर्ता पाएका छैनन्।

७ हजार ३ सय ९१ मदरसामा करिब १० लाख विद्यार्थीलाई अंग्रेजी, हिन्दी, गणित, विज्ञान र सामाजिक विज्ञानजस्ता आधुनिक विषय पढाउन यी शिक्षकहरू करारमा राखिएका छन्।

विगत पाँच वर्षमा यी करारमा स्नातक र स्नातकोत्तर तहका शिक्षकले १० महिनाको मात्रै तलब पाएका छन्। अब प्रदेश सरकारले यो वर्ष ठेका नवीकरण नगरी उनीहरूलाई 'उत्तीडन' गर्न एक कदम अगाडि बढेको बताइएको छ।

प्रतिज्ञा गरिएको पारिश्रमिक नपाउँदा र वैकल्पिक आम्दानीको स्रोत नहुँदा कतिपय शिक्षकलाई असहज परिस्थितिमा धकेलिएको जानकारहरू बताउँछन्। कतिपयले पढाउने काम छोडेर जीविकोपार्जनका लागि अन्य काम खोज्न थालेका छन्। कतिपयले व्याट्री रिक्सा चलाइरहेका छन् वा घरायसी खर्च व्यवस्थापन गर्न बैचिरहेका छन्, मिडियामा रिपोर्ट गरिएको छ।

मदरसा शिक्षकहरूको भारत सरकारको उदारीनाताले भएर १० लाख विद्यार्थीलाई आधुनिक शिक्षाबाट वञ्चित गर्नेछ। यसले यी अल्पसंख्यक विद्यार्थीहरूलाई आधुनिक विद्याबाट बाहिर मात्र गर्दैन, उनीहरूको भविष्यमा पनि प्रतिकूल असर पार्छ।

मुख्यतया, यी मदरसाका अधिकारी विद्यार्थीहरू मुस्लिम समुदायका सीमान्तकृत

वर्गहरूबाट आउँछन्। मुस्लिम जनसंख्या यूपीमा लगभग चार करोड छ, जुन राज्यको जनसंख्याको लगभग दृष्टि प्रतिशत समावेश गर्दछ।

यी मदरसा शिक्षकहरूलाई मनमोहन सिंह नेतृत्वको संयुक्त प्रगतिशील गठबन्धन (युपीए) सरकारले पेश गरेको एसपीक्यूईएम (मदरसाहरूमा गुणस्तरीय शिक्षा प्रदान गर्न योजना) अन्तर्गत करारमा नियुक्त गरिएको थिए। दृष्टि मा धार्मिक विद्यालयहरूमा शिक्षा प्रणालीलाई आधुनिकीकरण गर्न उद्देश्य थिए।

मदरसाको भूमिकाको बारेमा कुरा गर्दै उर्दू दैनिकका सम्पादक सेयद हुसेन अफसरले भने कि यी मदरसाहरूले स्वतन्त्रता संग्राममा महत्वपूर्ण भूमिका

खेलेका थिए तर दुर्भाग्यवश अब सरकारले इस्लामिक मदरसालाई नष्ट गर्न खोजिरहेको छ।

अफसरले यो शिक्षकको तलबको मात्र समस्या नभएर नियमित विद्यालय जान पयोग स्रोतसाधन नभएका लाखौं सीमान्तकृत विद्यार्थीको भविष्यको समस्या भएको बताए।

दृष्टि मा, भारत सरकारले मुस्लिम, सिख, पारसी, बौद्ध र ईसाई लगायत अल्पसंख्यक समुदायका विद्यार्थीहरूको लागि मौलाना आजाद राष्ट्रिय फेलोशिप (MANF) फिर्ता लियो। यस योजनाको सबैभन्दा बढी लाभान्वित मुस्लिमहरू थिए।

यस कदमले अल्पसंख्यक समुदायका विद्यार्थीहरूको उच्च शिक्षा, एमफिल र

पीएचडी पाठ्यक्रमहरू पछ्याउने सपनालाई असर गर्दै।

सरकारले :५५ कार्यक्रम अन्य गर्ने निर्णय गरेको समयमा उच्च शिक्षा संस्थाहरूमा मुस्लिमहरूको सबैभन्दा कम सकल भर्ना दर (GER) देशका सबै समुदायहरूमध्ये (१६%) रहेको छ, जुन सम्पूर्ण देशको लागि २६.३% औसतको तुलनामा छ।

"सबका साथ-सबका विकास" को भारतीय जनता पार्टी (बीजेपी) को चुनावी नारा मात्र आँखा धुने जस्तो देखिन्छ। पहिले उनीहरूले उच्च शिक्षाको लागि :५५ रोकेका थिए, अब उनीहरूले मदरसाका विद्यार्थीहरूको आधुनिक शिक्षाको लागि

कोष दिइरहेका छैनन्, "अफसरले भने। सरकारले अल्पसंख्यकहरूलाई कस्तो व्यवहार गरिरहेको छ त्यसका कारण दलित र अन्य पिछडेका वर्ग (ओबीसी) का मानिसहरू आँप्ना छोराछोरीको भविष्यलाई लिएर चिन्तित छन्। उनीहरू चिन्तित छन् कि मुस्लिम शिक्षाको लागि कोष कटौतीले छिडै अच्युतप्रियलालीको प्रियोगी अनुभूति आँखीमा र अनुभूतिको जाति (एससी) को फेलोशिप समात गर्न सक्छ।

आजकल, भारतीय जनता पार्टी (भाजपा) ले मुस्लिम समाजको पसमाङ्डा (सीमान्तकृत) वर्गमा पनि आफ्नो पहुँच विस्तार गर्ने प्रयास गरिरहेको छ।

तर मुस्लिम शिक्षाप्रति सरकारको दृष्टिकोणले भारतीय जनता पार्टीको नियतमाथि प्रश्न खाला गरेको छ। दक्षिणपश्चीमी सरकारको मुस्लिमहरूका लागि गरिएका ठूला वाचाहरू अब ढौँटे जस्तो देखिन्छ। प्रख्यात शिक्षाविद प्रा नदीम हसनैन भन्छन् कि मुस्लिमहरूस्ति भाजपाको 'स्नेह' उनीहरूलाई पसमानदास र अशरफहरूमा विभाजित गर्ने राजनीतिक रणनीति मात्र हो।

लखनऊ विश्वविद्यालयका मानवविज्ञान विभागका पूर्व प्रमुख हसनैन भन्छन्, "मदरसाहरूले मुस्लिमहरूको साक्षरता दर बढाउँछन् भन्ने तथ्यलाई कसैले नकर्न सक्दैन।"

मुस्लिमहरू यी शैक्षिक योजनाहरूको प्राथमिक लाभार्थी थिए। बीजेपीले मुस्लिमहरूलाई उनीहरूको कटूर साम्प्रदायिक मतदाताहरूको प्राप्तिमा धकेल्दै चुनावी लाभांश काट्न खडा छ।

हिन्दुत्वादी सरकारले मुस्लिम र अन्य अल्पसंख्यकहरूलाई आर्थिक सहायता प्रदान गर्न बन्द गर्नुपर्छ भनी उनीहरूको शिक्षा प्रणालीलाई कमजोर बनाउँदै भगवा इकोसिस्टममा रहेका आफ्ना मूल मतदाताहरूलाई सरकारले ठूलो र स्पष्ट सन्देश दिएको देखिन्छ।

दिल्लीमा मासु प्रतिबन्धः पसल मालिकहरूको लागि यसको अर्थ के हो?

कुमार जी

अरिक अहमद, तनवीर संग सहमत छन्। कम नाफाको कारणले चाडपर्वको समयमा पसलहरू बन्द गर्ने आरिक बताउँछन्। तर, पछिला दुई वर्षमा परिस्थिति नाटकीय स्पमा परिवर्तन भएको छ, 'यस्ता उदाहरणहरू छन् जहाँ पूर्व विद्यायक वा उहाँका मानिसहरूले हात्रा पसलहरूमा बुसेर हामीलाई बन्द गर्न बाध्य पाउँन्।'

यो घटनालाई देशमा साम्प्रदायिक तनावको सैप्त गर्ने लामो घटनाको सूचीको

साजिद अली र दिवाकर कुमार, दुबै एचटै मासु पसलमा काम गर्नेन् जस्मा दैनिक ज्याला मजदुरको स्पमा जम्मा ३० जना मजदुर छन्। त्यसअद्यि कर्नाटकमा मुस्लिम युवतीहरूलाई टाउकोमा स्कार्फ लगाएर विद्यालय र कलेजहरूमा प्रवेश गर्ने निषेध गरिएको थिए। दिल्लीको बुरारीमा हिन्दू महापञ्चायतका क्रममा कार्यक्रम कभर गर्ने क्रममा पत्रकारमाथि आक्रमण भएको बताइएको छ। वर्षको अन्त्यमा, धर्म संसद, स्पमा विवादास्पद हिन्दू धार्मिक नेताहरूले जहाँ विवादास्पद धिन्दू धार्मिक नेताहरूले जहाँ विवादास्पद स्पमा बाँडफैड छ।

भोगिरहेका मध्ये एक हुन, 'हाम्रो पसलमा आउने अधिकांश हिन्दू धर्मवर्लम्बी हुन्, त्यसपछि पसल बन्द गर्ने आदेश कसरी जायज छ ? यस क्षेत्रको पसल मालिकहरूले मोजो स्टोरीलाई भने कि दैनिक स्पमा, नवरात्रिको समयमा उनीहरूको कमितिमा घण्टा ग्राहकहरू हिन्दू थिए। यति मात्रै होइन, मासु बजारमा पसलको संख्यालाई हेर्ने हो भने मुस्लिम, सिख र हिन्दूबौद्ध समानुपातिक स्पमा बाँडफैड छ।

अलीको पसल क्रिस्चियनको स्वामित्वमा छ, तर पसलमा हिन्दू र मुस्लिम मजदुरहरू संगै काम गर्नेन्। उनको लागि, मासु प्रतिबन्ध मुस्लिम समुदाय विरुद्ध योजनाबद्द र लक्षित कार्य थिए।

पसलहरू खुला राखेमा लाइसेन्स सदाका लागि खारेज हुने पसल सञ्चालकहरूले बताएका छन्। ४० वर्षीय मासु पसलका सञ्चालक कृष्णकुमारले यो निर्णय जायज नभएको बताउँदै दशकोडैखि पालनपोषण गरेको बजारको सद्भावलाई जे भए पनि हानि नहुने दावी गर्नेन्, यहाँ कोही नवरात्री मनाउँछन्, कोही ब्रत बसेको छन्। र मजाना हामीले सधै एकअर्काको आवश्यकता पूरा गरेका छाँ। ४० वर्षमा सरकारले हिन्दुको भावनाको वास्ता गरेन र अहिले अचानक यस्तो गरेको हो ?

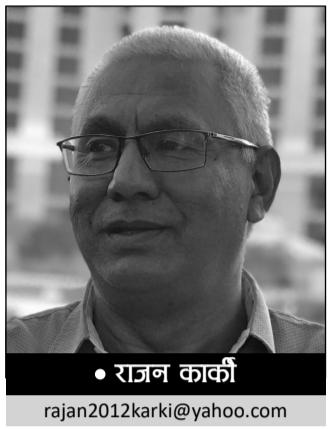
कृष्णले नवरात्रिमा खासगरी नगरपालिका आयुक्तलाई त्यस्तो आदेश दिने अधिकार नभएकाले सरकारले राजधानीका मदिरा पसल किन बन्द नगरेको प्रश्न गरे, 'के सरकारले चाडपर्वमा मदिरा सेवन गर्नु ठिक हो भन्दैछ ? र मासु होइन ?' मेरो पसल बन्द हुँदा मैले कमितिमा ठण्ण रूपैयाँको थिए। बजारमा धेरै विदेशी प्रवाह छ, त्यसैले, अहिलेको लागि खुला रहन्छ।

अर्कोत्तर क्षेत्रमा भएरले मासु प्रतिबन्धलाई दिल्लीका बासिन्दाहरूको भावनालाई विचार गर्ने प्रगतिशील कार्यको स्पमा वर्णन गरे। उनको पूरा बयान तल हर्नुहोस्।

हिन्दू राष्ट्रवादीहरूले मासु गरेपछि सरकारले लागि खुला आहवान गरेका थिए, हरिद्वारमा आयोजित गरियो। बजारग दल र विश्व हिन्दू परिषद (VHP) जस्ता दक्षिणपश्चीम संगठनहरूले कर्नाटक द्वारा धार्मिक संस

सक्षम लोकतंत्र, असक्षम नेतातंत्र

• राजन कार्की

rajan2012karki@yahoo.com

विश्वमा सर्वोत्कृष्ट व्यवस्था भनेकै लोकतन्त्र मानिएको छ । नेपालमा लोकतन्त्रलाई नेतातन्त्र बनाइयो । असक्षम नेतातन्त्रका कारण लोकतन्त्र बदनाम हुनपुगेको हो । नेपालको लोकतन्त्रको अर्को नाम भष्टाचारतन्त्र बन्न पुगेको देखिन्छ । सबैलाई थाहा छ, राजनीतिज्ञहरूले आफ्नो स्वार्थ हेर्छन्, स्वार्थअनुसार निर्णय गर्छन् । जनआन्दोलनपछि राजनीतिक स्वार्थ त पूरा भयो, देशले लामो समय सक्रमणमा बिताउनु पन्यो, जनताले ठूलो मूल्य चुकाउनु परिहरेको छ । यो सक्रमणको अर्को वेभ, अर्को ज्वारभाटा आउनेवाला छ, देशभरि भय फैलाएको छ ।

इतिहासको यो कटुसत्य अझै राजनीतिक मुद्दा बनिरहेको छ । २०६५ साल जेठ १५ गते संविधानसभाको पहिलो बैठक डाकियो, काग्रेसका वृद्ध नेता कुलबहादुर गुरुङले सभापतित्व गर्ने निधो पनि भयो । गिरिजाप्रसाद कोइराला प्रधानमन्त्री थिए । प्रचण्डले गणतन्त्र नेपालको पहिलो राष्ट्रपति तपाईं भनेर गिरिजाप्रसादलाई पूर्ण

विश्वास दिलाइसकेका थिए । प्रधानमन्त्री गिरिजाप्रसाद कोइराला आफै अग्रसर हुन नसकेर उनका तर्फबाट चुनाव हारेका कृष्णप्रसाद सिटौलाले गणतन्त्र कार्यान्वयनको प्रस्ताव टेबुल गरे, सबैले टेबुल ठोके, लोकेन्द्रबहादुर चन्दले समेत टेबुल ठोकेका थिए, प्रस्ताव पास भयो । अर्थात् अबैध तरिकाले गणतन्त्रको प्रस्ताव संविधानसभामा पेश भयो, पारित भयो । अबैध भएके कारणले हो कि गणतन्त्र गणका लागि सही हुनसकेन । गणका नेता हुँ भन्नेहरूले गणतन्त्रको चास्नी चाटिरहेका छन् ।

अबैध तरिकाले गणतन्त्र आयो, किन, केका लागि, कसको अभिष्ट पूरा गर्न ? जनआन्दोलनको निरङ्कुशता विरोधी जनादेश कसरी राजतन्त्र उन्मूलन गर्ने एजेण्डा बन्यो ? यो एजेण्डाका लागि दबाब दिने को को थिए, कहाँ कहाँबाट दबाब आएको थियो । कुलबहादुर गुरुङ ज्यूँदै छन्, उनी भनिरहेका छन्- मैले दबाब रोकन सकिन, मलाई बाध्य पारिएको थियो । यो रक्तपात विहिन कोतपर्व कसकसको दबाबमा सम्पन्न गरियो ? कोतपर्वले देश र दुनियाँले सकस बेहोर्नुप्यो, लोकतन्त्रको कोखबाट नयाँ नयाँ जंगबहादुर जन्मिए, जो शासन र सत्तामा सेटिङ् र गठबन्धन राणा शासन चलाइरहेका छन् ।

आर्थिक, सामाजिक, राजनीतिक सङ्कट बढ्यो । सीमा अतिक्रमण र कूटनीतिक हस्तक्षे पनि बढेको छ । भारतले नेपाली भूमिआफ्नो नक्सामै हाल्यो । नेपाली भूमिआफ्नो नक्सामै हाल्यो । नेपालमा डेढलाख पेन्सनरलाई पेन्सन बितरण गर्ने नाममा नेपालभरि फैलिएका क्याम्पमा खटिएका भारतीय सिभिल झेसका सैनिकहरू सूचना लिइरहेके छन् । पहिले मन्त्रीले नै मन्त्रिपरिषदको निर्णय चुहाउँथे, एकजना

मन्त्रीले त जुत्ताको तलुवामा निर्णय हालेर दूतावासमा बेचेको, द्वाइलेट जाँदा टेलिफोनबाट निर्णय लिक गरेको खबरहरू पनि सार्वजनिक भएके हुन् । प्रबुद्ध समूहको गोप्य रिपोर्ट गोप्य नै छ, तर चीन र भारतसँग त्यसका प्रतिलिपिहरू पहिले नै पुग्यो, मुसाले पुन्याएन होला ? नेपाल यस्तो देश हो । जहाँ ००७ सालपछि क्यानिनेट निर्णय गर्न गराउन दिल्लीले गोविन्द नारायण सिंहहरू पठाएको थियो । राजा महेन्द्रले दिल्लीका दूतलाई रोक

बुद्धिजीवीहरू भन्न- अब एसियाबाट विश्वयुद्धको छनक आउन थाल्यो । अबको युद्ध आणविक युद्ध नै हो । एसियामा विश्वशक्तिहरू फुम्भिन थालिसकेका छन् । यसमा नेपाल केन्द्रमा छ । नेपालको राजनीतिक बर्ग कमजोर भइदिवा यो खतरा अरू बढेको छ । चीन भन्न- भारत अमेरिकी जालमा परिसकेको फिंगाभन्दा बढी केही होइन । भारत भन्न- नेपाल चीनिर ढल्केको छ । बाइबल पढ्नेले पढे

● ● ●
सबैलाई थाहा छ, राजनीतिज्ञहरूले आफ् नो स्वार्थ हेर्छन्, स्वार्थअनुसार निर्णय गर्छन् । जनआन्दोलनपछि राजनीतिक स्वार्थ त पूरा भयो, देशले लामो समय संक्रमणमा बिताउनु पन्यो, जनताले ठूलो मूल्य चुकाउनु परिहरेको छ । यो संक्रमणको अर्को वेभ, अर्को ज्वारभाटा आउनेवाला छ, देशभरि भय फैलाएको छ ।

● ● ●

लगाएपछि भारतले धेरै नेताहरूलाई नै गोविन्दनारायण सिंहका रूपमा पालिरहेको छ । अहिले त उत्तर, पश्चिम, इयुजस्ता शक्तिराष्ट्रहरूले शासन प्रशासनसम्म नै सयाँ गोविन्दनारायणहरूलाई हल्दार बनाएको छ । जो हरदम, विदेशी डलरका सामु 'यस् सर' गरिरहेका छन् ।

नेपालमा कुन कुन शक्तिको उपस्थिति छ भन्न मुस्किल छ । यहाँसम्म कि सवेदनशील भनिएको मुस्ताङ्को बगरमा समेत कलेज खोल्न विदेशी अग्रसर भएका छन् । यति हुँदा पनि न सेसद, सरकार, नागरिक समाज, थिङ्क टैक बोल्छन् । सबका मुख्यमा कसले कुन प्रकारको बुझो कोयिदिएका होलान् ? अचम्प लाग्छ ।

हुन्छ- २१ओं शताब्दी एड्लो रेसको शताब्दी हो । यो कुरा अमेरिकालाई भन्दा बढी अरुलाई के थाहा होला र ? चीन सन २०३० मा अर्थतन्त्रमा, २०४० मा सैनिक अस्त्रसम्म र २०५० मा विश्वशक्ति हुने योजनासहित अधि बढेको छ । यही उद्देश्यका लागि तेस्रोपलट सी विनिफिङ् राष्ट्रपति बनेका छन् । उनले माओ र तेढ़ सियाओपेड्को पद्धति विकासलाई समेत चुनौति दिएर अधि बढेका छन् ।

नेपाल भने २०६३ सालमा करण सिंहलाई साक्षी राखेर गरिएको परिवर्तनमा के के सर्त बन्देज थियो भन्नेसम्मको खुलासा पनि गर्न नसकेर नेतातन्त्रलाई गणतन्त्र, लोकतन्त्र मानेर गुम्भिरहेको छ । नेपाल नेपाल नीतिमा

होइन, उत्तर, दक्षिण, पश्चिमाको नीतिमा लिठिरएर स्वाँ स्वाँ गर्दैछ ।

चीनको बिआरआईको बढ्दो घोरावन्दीलाई कसरी तोड्नुपर्छ अमेरिकाले बुझेको हुनुपर्छ । भारतको हैसियत चीनले बुझेको छ । जसरी १९६२ मा युद्धबाट बहादुरीका साथ पिछे हटेगे भन्न भारत बाध्य भएको थियो, भुटानको दोकालाममा पनि गत वर्ष भारत बहादुरीका साथ पिछे हटेको हो । अहिले लदाख, गलवानमा चीनले भारतको पसिना कढाइरहेको छ । केही वर्ष अधि सीमाविवाद बढेपछि चीनले रातको १ बजे बैझिडिस्थित राजदूत निस्म्या राव मेनन (जो विश्व प्रभावकारी महिला मानिन्छन्) लाई समन जारी गन्यो । एकघण्टा कुराएर सातो लिएर पठाएको थियो । भोलिपल्ट भारतले दिल्लीस्थित राजदूतलाई रातमा होइन, अफिस टाइममा बोलाएर स्पष्टीकरण दिनुपरेको घटनाले भारतको हैसियत प्रष्ट हुन्छ । अहिले भारतका विदेशसचिव बिन्यमोहन क्यात्रा नेपाललाई तर्साउने र बसमा पार्न सपेराजस्ता देखिन्छन् । नेपालको सत्ता परिवर्तनको ताजा दृश्य क्यात्राकै नापनक्सा हो ।

हुन त भारत र चीनबीच कूटनीतिक सम्बन्धमा चिरिसए पनि व्यापारिक सम्बन्ध सुमधुर छ । सिक्किम भएर व्यापार भइरहे पनि हालैका दिनमा चीनका विज्ञ विशेषज्ञहरू भारतलाई तह लगाउनका लागि भन्न थालेका छन्- सिक्किम स्वतन्त्र हुन चाहन्छन् भने चीनले सिक्किमको साथ दिनुपर्छ । जे होस, अमेरिका-भारत एकातिर, अर्कोतिर चीनको मोर्चा कसिस्दै गएको छ ।

र्वर्तमान विश्वमा अमेरिका, रस्स र चीन सुपर पावर हुन् । वैज्ञानिकहरू भन्न- अमेरिकासँग विश्वलाई दुईपटक र रस्ससँग सातपटक समाप्त पार्न हतियार छ । चीनसँग के कति

»» बाँकी ६ पेजमा

साल्ट ट्रेडिङ् कंपनी

सिलिंटेड द्वारा प्रवाल्लित ग्राहीनी चामल

तौल पूर्ण, सुरक्षा सम्पूर्ण

STC PREMIUM RICE

वितारा

सिली

ग्राहीनी चामल

साल्ट ट्रेडिङ् समूहका उत्कृष्ट खाद्य बस्तुहरू

पदथयौ हाती बसीकन सँगै वेद, बाइबल, नमाज
पसेकेही नरपशुहरु ध्वस्त पारे समाज ।

मन्यो ज्यौंदै त्यो जस्ले बिरियो देशको माटो
बाँच्यो त्यो मरर पनि जस्ले सकियो देशको माटो ।

कायर भएर पटक पटक मर्नुभन्दा
बहादुर भएर एकै पटक मर्न सकौ ।

- अभियानवाणी

अभियान साप्ताहिक

सम्पादकीय

विधि, विधान र पद्धति अनि सु-शासन रद्दीको टोकरीमा

नौ दलीय गठबन्धनको नेतृत्वको पुष्टकमल दाहाल सरकारले विधि, विधान र पद्धति र सु-शासनको धर्जी उडाउन थालेको छ । दाहाल सरकारको अवस्था हेर्वा सरकारले विधि, विधान र पद्धति अनि सु-शासनलाई प्राथमिकता दिने भनेपनि व्यवहारमा ठीक उल्टो देखिएको छ । पुष्टकमल दाहालको अस्थिर राजनीतिक चरित्रकै कारण मुलुक संकटमा पर्न सक्ने सम्भावना समेत देखिएको छ । दाहाल विरुद्ध सबैच्य अदालतमा मुद्दा दर्ता भई कारण देखाऊ आदेश समेत जारी भैसकेको अवस्थामा उनले पदबाट राजिनामा दिएर अनुसन्धानमा सधाउनु पर्नेमा उल्टो प्रेस विज्ञप्ति जारी गरेर अदालत र न्यायाधिशहरूलाई धम्काउने काम हुँदै आएको छ । २ महिना अगाडि रवि लामिङ्गानेको विरुद्ध अदालतमा मुद्दा पर्दा उनी गृहमन्त्री रहेका थिए । मन्त्री पदमा लामिङ्गानेको विरुद्ध अनुसन्धानमा प्रभावित पन सक्ने भन्दै अहिले नौ धारमा रहेका नेताहरूले विराध गर्दै उनको राजिनामा माग गरेका थिए । तर अहिले तिनै नेताहरू दाहालको बचाउमा लागेका छन् ।

पुष्टकमल दाहालले २०७६ माघ १ गते काठमाडौंको टुँडिखेलमा आयोजित माधी पर्वलाई सम्बोधन गर्दै द्वन्द्वकालमा मारिएका १७ हजार मध्येका ५ हजारको जिम्मेवारी आफूले लिने उद्घोष गरेका थिए । १७ हजार मध्येका ५ हजारको जिम्मेवारी आफूले लिने भनेपछि पिडित पक्ष अदालतमा न्याय मान्य पुगेको थियो । सत्य निरूपण तथा मेलमिलाप आयोग र वेपत्ता छानविन आयोग गठन गरिएका भएपनि त्यस्ता आयोगले उजुरी संकलन गर्न बाहेक अन्य केही गर्न सकेनन् । तत्कालिन सरकारले सत्य निरूपण तथा मेलमिलाप आयोग र वेपत्ता छानविन आयोगसम्बन्धी विधेयक संसदमा लागेको भएपनि माओवादीकै कारण विधेयक अधि बदन सकेको थिएन । विधेयकमा उल्लेख गरिएका कतिपय प्रावधानहरू विवादास्पद रहेका र पिडितलाई सो विधेयक स्वीकार्य हुन सक्ने सम्भावना रहेको भएपनि माओवादीले विधेयकमा उल्लेख गरिएका केही प्रावधानहरू हटाउनपर्ने अडान लिएकै कारण विधेयक अधि बदन सकेको थिएन । अहिले दाहाल सरकारले सो विधेयकलाई केही हेरफेर गरी संसदमा दर्ता गराएको भएपनि पिडितहरूले त्यस्को विधेयक गरेका छन् । सत्ताको प्रमुख घटक नेपाली कांग्रेसका सभापति शेरबहादुर देउवा प्रधानमन्त्री रहेका बेला माओवादी र देउवा सरकारले धेरै व्यक्तिको हत्या गरेका हुनाले त्यस्को जिम्मेवारी देउवा र दाहालले नै तिनुपर्ने माग समेत उठन थालेको छ ।

दाहाल सरकार आएपछि सरकारी सेवा प्रवाहमा समेत गम्भीर असर परेको छ । सरकारले धेरै कर्मचारीहरूको सरबा हचुवाको भरमा गरेको र सरबा गर्दा समेत पक्षपात गरिएको आरोप कर्मचारीहरूले लगाउँदै आएका छन् । कतिपय महत्वपूर्ण विभाग र कार्यालयहरूमा तीन महिनामा ३ जनाबन्दा बढी महानिर्देशक फेरिएका छन् । जस्को प्रत्यक्ष प्रमाण हो यातायात व्यवस्था विभाग, भौतिक पूर्वाधार मन्त्रालय अहिले माओवादीका वरिष्ठ उपाध्यक्ष नारायणकाजी श्रेष्ठले समानिर्देशको छन् । मन्त्री श्रेष्ठले विभागमा तीन महिनामा ३ जना महानिर्देशको परिवर्तन गर्दा सवारी चालक लाइसेन्स नपाएर सेवाग्राहीहरू थकित भएका छन् । परिक्षा उत्तिर्ण गरेका सेवाग्राहीले लाइसेन्स पाउन सकेका छैनन् भने मन्त्री श्रेष्ठले भने कमाऊ धन्दाकै लागि महानिर्देशक परिवर्तनमा लागि परेको आरोप मन्त्रालयकै कर्मचारीहरूले लगाउँदै आएका छन् । अर्थ मन्त्रालय र प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को हालत पनि बेहाल अवस्थामा पुऱ्याइएको छ । प्रधानमन्त्री दाहालको सचिवालयले कर्मचारीहरूको सरबा बढुवामा अनावश्यक चालो देखाएको हुनाले व्यापक रूपमा सहस्रचिव उपसचिवहरूको सरबा गरिएको छ ।

प्रधानमन्त्री दाहालले भन्ने गरेको विधि, विधान र पद्धतिलाई दाहालले नै उल्लंघन गरेका छन् । सु-शासनको सु को रटान गरिरहेका दाहालले सु-शासनलाई रद्दीको टोकरीमा फालिदिएका छन् । प्रधानमन्त्रीको सचिवालयमा रहेका व्यक्तिहरूले सुरक्षा निकायले दिनहुँ दिने गरेको सचनालाई सचिवालयका कर्मचारीहरूले गोप्य सिलबन्धी खाम खोलेर हेर्ने गरेको आरोप प्रधानमन्त्री दाहालमाथि लाई आएको छ । सुरक्षाको प्रमुख जिम्मेवारी गृहमन्त्री, गृहसचिव, सुरक्षा निकायले दिनहुँ प्रधानमन्त्रीलाई दिनुपर्ने हुन्छ । तर प्रधानमन्त्रीलाई उनीहरूले भेटन नसका सचिवालयलाई बुझाउने गरेका छन् । सचिवालयमा रहेका व्यक्तिहरूले गोप्य खामबन्दी पत्र खोलेर हेर्नु अर्को गम्भीर विषय हो ।

सुरक्षाको प्रमुख दायित्व प्रधानमन्त्री, गृहमन्त्री, गृहसचिव र सुरक्षा निकायकै हो । तर प्रधानमन्त्रीलाई सुरक्षासम्बन्धी जानकारी गराउन उनीहरूले सक्ने अवस्था नरहेको हुनाले सचिवालयमा रहेका व्यक्तिहरूबाटै सुरक्षासम्बन्धी सूचना चुहिन सक्ने सम्भावना रहेको देखिन्छ । यसरी प्रधानमन्त्री दाहालले आफैले बालेको कुराहरू आफैबाट उल्लंघन गर्दै विधि, विधान र पद्धतिलाई जनतालाई ढाँचे भाँडो मात्र बनाएका छन् । सु-शासनको नारा फलाक्ने प्रधानमन्त्री दाहालले सुशासनको सु सम्म सुह नगरेको सरकारी कायलियहरूलाई हेरेहन्छ भन्ने हामीले ठहर गरेका छन् ।

मुलुकले नयाँ राष्ट्रपति पाइसकेको छ । अब सरकारको ध्यान विकास निर्माण र स्थिरताको तर्फ मुलुकलाई डोन्याउने तर्फ जानुपर्न हो । तर स्वयम् प्रधानमन्त्री पुष्टकमल दाहाल भने आफै नो शक्ति बढाउनेतर्फ केन्द्रित भएका छन् । पछिल्लोसमयमा दाहाल भ्यागुताको धार्नी खोज्ने तर्फ उन्मुख भएका छन् । आफ्नो पार्टीको गुमेको शक्ति बढाउनेतर्फ दाहालका पाइला अधि बढेका छन् । समाजवादी मोर्चा बनाउने र पछि मोर्चामा रहेका सबैलाई मिलाएर कम्युनिष्ट पार्टी गठन गर्ने र । माओवादी धारका धेरै पार्टीहरू विभाजित भएर धेरै व्यक्तिहरूले आ आफ्नो तरिकाले पसल चलाईरहेका छन् । पसलका मालिकहरूले आ आफ्नो गच्छेअनुसारका पसल चलाईरहेका हुनाले तत्काल सम्भावना मोर्चा बनाउने सहज अवस्था देखिएको छ । माओवादी धारका धेरै पार्टीहरू रहेका र समाजवादी मोर्चा हुँदै पार्टी निर्माण हुँदै विभाजित भएर धेरै व्यक्तिहरूले आ आफ्नो तरिकाले पसल चलाईरहेका छन् । हिजो माओवादी केन्द्र र नेकपा एमालेबीचमा भएको सहमतिलाई पालना गर्न नसक्ना एमाले र माओवादी केन्द्र अलग अलग हुन पुगेका थिए ।

नेपालमा अहिले कम्युनिष्ट नामधारीका फण्डे १५/२० वटा पार्टीहरू रहेका छन् । नेकपा एमाले सबैभन्दा दुलो पार्टी हो भने नेपाल मजदुर किसान पार्टी हुँदै नेकपा माले सम्मका पार्टीहरू क्रियाशिल रहेका छन् । नेपालका कम्युनिष्टहरू एकै ठाउँमा बस्न सक्ने अवस्था नै देखिएन । माओवादी र नेकपा एमाले निले गरेका रहेका छन् । नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी गठन भएपश्चात् वामपन्थीमा भुकाव राख्ने नेता कार्यकर्ता र जनतामा समेत एक प्रकारको उत्साह देखिएको थियो । त्यसैले उनीहरूले २०७४ को निर्वाचनमा संघीय संसदमा भण्डै दुई तिहाई नजिको मत ल्याएका थिए । जनताले उनीहरूलाई बोकाई दिएको भारी उनीहरूले बोकन सकेनन् र माओवादी र एमाले पुन आ-आफ्नै ठाउँमा फर्किए । पार्टी विभाजन हुनका लागि नेपालका कम्युनिष्टहरूलाई कुनै सेद्धान्तिक मुद्दा चाहिएन । सत्ताको नेतृत्व कसले गर्ने र आफ्नो शक्तिलाई कसरी कायम गर्ने भन्नै उनीहरूले ध्यान जाने गरेकाले पार्टीहरू विभाजित हुने गरेका छन् । २०७९ मसिर ४ गते कम्युनिष्ट तालमेल गरेर माओवादी केन्द्रले प्रत्यक्ष तर्फ नै ३२ सिट जित हाँसिल गरेको थियो । तर २०७९ मसिर ४ मा भएको निर्वाचनमा कांग्रेससँग तालमेल गरेर माओवादी केन्द्रले प्रत्यक्ष तर्फ नै ३२ सिट जित हाँसिल गरेको थियो । तो नितिजाले के देखाउँछ भने जनताले माओवादी र अर्थात जनताले उनीहरूले दाहाललाई सहयोग र समर्थन गरेका थिए । त्यसेबला अध्यक्ष ओली र अध्यक्ष दाहाललाई सहयोग नै छैन । नेकपा एमालेलाई गर्दा भयानको धार्नी पुन सक्ने सम्भावना नै छैन । नेकपा एमालेलाई बाहिर राखेर जितिसुकै दलको समाजवादी मोर्चा बनाएपनि त्यसको कुनै मतलब छैन/रहेन ।

नेकपा एमालेको सहयोग र समर्थनमा माओवादी केन्द्रका अध्यक्ष पुष्टकमल दाहाल पुस १० गते प्रधानमन्त्रीमा नियुक्त भए । उनले संसदबाट विश्वासको मत लिने दिने पुस २६ गतेलाई तोकिए । आफूले विश्वासको मत लिने अधिल्लो दिन अधिकारीहरूले प्रत्यक्ष तर्फ नै ३२ सिट जित हाँसिल गरेको थियो । तर २०७९ मसिर ४ गते प्रधानमन्त्रीको निर्वाचनमा कांग्रेससँग तालमेल गरेर माओवादी केन्द्रले प्रत्यक्ष तर्फ नै ३२ सिट जित हाँसिल गरेको थियो । तो नितिजाले के देखाउँछ भने जनताले माओवादी र अर्थात जनताले उनीहरूले अधिकारीहरूलाई भुक्त हुन्छ जनताले उनीहरूले अधिकारीहरूलाई भुक्त हुन्छ । जनताले उनीहरूले र आफ्नो निर्वाचनमा भुक्त हुन्छ । जनताले उनीहरूले र आफ्नो निर्वाचनमा भुक्त हुन्छ । जनताले उनीहरूले र आफ्नो निर्वाचनमा भुक्त हुन्छ । जनताले उनीहरूले र आफ्नो

हाम्रो शिक्षा र समाजको दृरी

भीम रेमी

१ आँ शताब्दीले हामीलाई अभूतपूर्व चुनौती दिएको छ। नयाँ परिस्थितिसँग जुँ नागरिकलाई कसरी सक्षम बनाउने भन्नेमा शिक्षाको भूमिका महत्वपूर्ण हुन्छ। तर, हाम्रो तयारी र सोच बिल्कुल अनुकूल छैन। शिक्षकले विद्यार्थीलाई कसरी कल्पनाशील, सिर्जनात्मक र स्वावलम्बी बनाउँछन् र नीति-निर्माताले कसरी उपयुक्त शिक्षाको डिजाइन गर्न सक्छन् भन्नेले आधा काम फर्ते गर्छ। अहिले हाम्रो स्कल कस्ता देखिन्छन्? सहरमा समेत धैरै स्कुल गतिला छैनन्, कैर्यांतर संरचनाविहीन छन्। गाउँका संरचनाका हिसाबले केही स्कुल हेर्न लायक भए पनि बाँकी गोठभन्दा कमजोर छन्। के यस्ता संरचना भएका स्कुलले विद्यार्थीलाई भोलिको चुनौती सामना गर्न तयार पार्न सक्छन्?

हाम्रो इतिहास : थापाथीकी स्कुललाई नेपालको पुरानो स्कुल भनिए पनि सत्य होइन। महोत्तरीको मटिहानी स्कुल १६५० शताब्दीको मानिन्छ। भोजपुरको दिङ्गलामा षडानन्दले सुरु गरेको गुरुकुल, अर्धांचीको हरिहर पीठ, पवेत पागमा सुरु भएको ज्योतिष पढाइ नेपालको शिक्षाका पुराना रेखाने केन्द्र थिए। पाणिनीले भेलम नदीको छेउ पाकिस्तान र अफगानिस्तानको बीचमा गुरुकुल चलाएका थिए। राजिं जनकल अष्टावक्रलाई दिएको सम्मानले उनको शिक्षाप्रतिको लगाव देखिन्छ। विश्वामित्रले सुरु गरेको कौशिकी सम्यता, याज्ञवल्क्यले गुरु वैश्मायनसँग विद्रोह गरी प्राप्त गरेको ज्ञान, रघुवंश महाकाव्यानुसार जैमिनिले रिडीको छेउछाउमा गरेको शिक्षा क्षेत्रको काम उल्लेखनीय छन्।

गौतमबुद्धले सारनाथबाट शिक्षाको सुरुवात गरेका थिए। बुद्धको संघ निर्माण शिक्षाको प्रचार-प्रसारसँग जोडिएको थियो। नेपालमा याज्ञवल्क्य, विश्वामित्र, जैमिनि र बुद्ध आदिले प्राचीन गुरुकुल चलाए। इमानसिंह चेम्जोडका अनुसार किराँतको वेद भनेर चिनिने मुच्यम शिक्षाले नेपालको शिक्षामा भूमिका खेलेको थियो। तर, २०२८ पछि सञ्चालनमा आएको शिक्षाले हाम्रा पुराना केन्द्रलाई विनिर्माण गरेर लागू गरेको नयाँ शिक्षामा हामी पारंगत हुन सक्नैन्। परिणामतः हाम्रा राम्रा विद्यार्थी १२ कक्षाको परीक्षा दिएपछि राहदानी बनाउने भिडमा उभिनुपर्ने परिस्थिति भयो।

समस्या : हाम्रा स्कुल तन्दुरस्त छैनन्। समाजले शिक्षकप्रति हेयमाव राख्छ। तथापि, हाम्रा समयमा पहिलेका शताब्दीको तुलनामा परिवर्तन द्रुतगतिमा भएका छन्। पृथ्वीमा जीवनको अवरथा परिवर्तन हुँदै छ। तापक्रम बढ्दै गइरहेको छ, थुप्रै प्रजाति लोप भइरहेका छन्। हामी ठूला र विकसित देशको बीचमा, तर कुरामा मात्र लड्डिएका छौं। यसले हाम्रो सम्भावनाको खोजी गर्दैन्। फरक स्थानमा एकैसमयमा फरक गुणस्तरका प्रमाणपत्र विद्यार्थीलाई बाँडिरहेका छौं। सन् २०१९ पछि विश्ववायी स्कमा महामारीले पारेको असर बुझन हाम्रो शिक्षा फलदायी हुन सक्नैन्।

धुमन्ते सिकारी युग र नयाँ औद्योगिक समाज : कृषिको युगभन्दा लगभग १२ हजार वर्ष पहिला मानिस दुखेयुगमा थियो। कृषिको विकाससँगै गाउँ र सहरको जन्म भयो। गाउँ र सहरवरपरका क्षेत्रमा अस्त्रे उत्पादन गरेको देखेर कृषि उत्पादनको विकास हुन थाल्यो। एक पुस्ताबाट अर्कोमा ज्ञान र सीपहस्को हस्तान्तरण भयो। समाजमा परिवर्तन देखिन थाले। मानिसले विभिन्न समूहमा बसेर सीप र ज्ञान सिँकै। पुरानो समाजले आवश्यकताअनुसार ज्ञान र

सीपको प्रसारणलाई विविधीकरण गर्न्यो। औद्योगिकरणले युरोप पूरै बदलियो। यस जटिल समयमा सक्षम व्यक्तिको माग बढ्यो। ज्ञानको आवश्यकता बढ्यो। नयाँ औद्योगिक समाजमा नागरिकका आवश्यकता पूरा गर्न त्वरित अनुसारको पढाइ, लेखाइ आवश्यक भयो। हामी भने शक्तिपीठको पूजामा रामाएर बस्दै आर्याँ। हाम्रो पुरानो ज्योतिष ज्ञान र विश्वकर्माको सीप जड वस्तु बनेर रह्यो। देश बनेन। राजनीतिक प्रणाली फेरिएन। दूलो समस्या यहाँबाट सिर्जना भयो। २०३० र २१३० शताब्दीको शिक्षा : २०३० शताब्दी जनसंख्या विस्फोटनको समय बन्यो। यो समयले विज्ञान र प्रविधिको निरन्तर र द्रुत विकाससहित सूचना र सञ्चार क्षेत्रमा निकै विकास गर्न्यो। २०३० शताब्दीको सुरुमा करिब ९६ अर्ब रहेको जनसंख्याले शताब्दीको अन्तसम्म आइपुग्दा ६ अर्ब नाथ्यो। थपिएको जनसंख्यालाई खाना पुन्याउनमा शिक्षामार्फत भएका अनुसन्धानले सजिलो बनायो।

शिक्षण र शिक्षाको विकासमा स्कुलमा कम्प्युटर र आइसिटी टेक्नोलोजीको प्रयोग यसै समयमा भयो। २०३० शताब्दीको ८० को दशकदेखि सुरु भएको पश्चिमा शैलीको खुलाबजार नीतिका कारण शिक्षामा वैयक्तिक स्वतन्त्रताको कुराले हाम्रा प्राचीन शैलीका समाज भत्किए। शिक्षामा निकै अराजक दृश्य देखिन पुग्यो। समाजमा बढेको उपभोगवादको स्तर, जैविक क्षेत्रमा गम्भीर क्षति र बढ्दो आर्थिक असमानताले समाजमा द्वन्द्वको बिउ रोपियो। समाजमा शिक्षाको नभई शक्तिको होउबाजीमा शासक अन्यो नै बनेका छन्। हामीलाई मानव समाजको विकास गर्न सक्नै रैथाने शिक्षाको आवश्यकता छ। मानिसको साभा हितका खातिर जीवनको रक्षा गर्ने शिक्षा चाहिएको छ। तर, ज्ञानको स्पमा प्राप्त इन्टरनेटले मानिसलाई उपभोगवादी र स्वार्थी बनाएको छ। यस्तो समयमा शिक्षण र शिक्षाको विकासमा निकै चुनौती थिएका छन्। हामीले जिउँदा सपना बाँडन सकेका छैनाँ। अबको ३० वर्षपछि पुरानो सोच भत्केकर नयाँ सोचको सुरु हुनेछ। तसर्थ, ३० वर्षपछिलाई सम्फैर शिक्षामा नयाँ नीति नबनाउने हो भने आगामी पुस्ताले अहिलेको पुस्तालाई राणाकालको जस्तै कालोयुगको स्पमा चित्रित गर्नेछ।

अनुकूल शिक्षाको विकास : स्कुलहरूले दिने शिक्षाले समाज निर्माणमा विभिन्न सम्भावनाको हुन्छ। स्कुल आफै राजनीति उद्देश्य पूरा गर्न खोलिएका हुन्छन्। तसर्थ, स्कुलहरू नेपालको राणाकाल, पञ्चायतदेखि आजसम्म प्रचलित शक्ति संरचनालाई टिकाउन नै खोलिएका थिए। ०६२-६३ पछि र विशेषगरी ०७२ को संविधानपछि नेपालमा नीति-निर्माताले हाम्रा स्थानीय ज्ञान, विश्वास र आवश्यकतामा आधारित हुने गरी सिर्जनशील नागरिक तयार पार्ने शिक्षा दिन चुकेका छन्। नवीन ज्ञानले व्यक्ति र समुदायलाई अधिकार पनि दिन्छ। प्रचलित शक्ति संरचनामा समाजाको फाइदाका लागि परिवर्तन गर्न तीनको क्षमता प्रयोग गर्छ। नेपालको शिक्षाले राजनीतिक आन्दोलनमा चेतना तथा थोरा, तर समाज निर्माणमा कमजूर भूमिका खेल्यो। छिमेकी चीन र भारतको शिक्षाले सन् १९४० को दशकमा औपनिवेशिक शक्तिलाई समाप्त पारे। आज ती दुवै देश विकासको गतिमा लम्किँदा हामी दुलुदुलु हेरिरहनु युक्तिसंगत हुँदैन। कथित पहिलो विश्वको तुलनामा हाम्रो शैक्षिक प्रणाली निकै भुत छ। उनीहरूले पाउलो फ्रेयर, जोन डेवे, एन्टोन मकरेको, निल्स सेमेरिन, गर्नुडिटिविंग र अन्य धेरै रूपान्तरणकारी विद्यालाई सिकै र समाजलाई सिकाए। हामीले पनि प्रगतिशील शिक्षाबाट समाज बदल्नुको विकल्प छैन। यसमा दक्षिण एसियाको रैथाने ज्ञान र सीपको प्रयोग हुनुपर्छ। बच्चाको पहिलो गुरुकुल परिवार भएको हुँदा हजुरबा, हजुरआमादेखि सामाजिक स्पमा सिकेका कथ्यबाट छुटिएको शिक्षाले नेपाली समाज निर्माणमा

भूमिका खेलन सक्दैन।

हाम्रो स्कुल प्रणाली : आजसम्म हामीले सिकाउने भनेको धोके र लेख नै हो। किनकि हामीलाई नम्बर धेरै चाहिन्छ। स्कुलले अफै पनि बच्चाहरूलाई उत्तर औद्योगिक र कृत्रिम बौद्धिकताको समाज अनुकूलका सीप र ज्ञानबाट बढाउनुपर्छ। तसर्थ, विद्यार्थीलाई एकअर्कासँग प्रतिस्पर्धा गर्न सिकाए। त्वसैले, उनीहरूले गम्भीर समस्या एकअर्काको सहयोगबाट समाधान हुनु भन्ने सिकै सकेनन्। अनावश्यक व्यक्तिगत प्रतिस्पर्धाले रचनात्मकता र स्वतन्त्र सोच

त्यागेर रूपान्तरणमुखी शिक्षाको सुरुवात

गर्नुपर्छ। नयाँ पुस्तालाई सक्षम बनाउन नयाँ शिक्षा दिनुपर्छ। गलत चिन्तन र काममा प्रश्न गर्न सक्ने नागरिक बनाउनुपर्छ। व्यक्तिको सिर्जना र क्षमताको प्रयोग गरेर दिग्गजलाई बढाउनुपर्छ। तसर्थ, विद्यार्थीलाई एकअर्कासँग प्रतिस्पर्धा गर्न सिकाए। त्वसैले आउँदो पुस्तालाई यथास्थितिमाथि प्रश्न गर्ने, स्वतन्त्र स्पमा सोच्ने र समाजमा परिवर्तनका लागि प्रभाव पार्न सक्ने नागरिक बनाउँछ। पश्चिमाहरू आलोचनात्मक सोचको कुरा गर्दा सुकरात र पाउलो फ्रेयरको

● ● ●

स्कुलले विद्यार्थीलाई एक-अर्कासँग प्रतिस्पर्धा गर्न सिकाए। त्वसैले, उनीहरूले गम्भीर समस्या एकअर्काको सहयोगबाट समाधान हुनु भन्ने सिकै सकेनन्। अनावश्यक व्यक्तिगत प्रतिस्पर्धाले रचनात्मकता र स्वतन्त्र सोच

हुक्काउनमा बाधा गरेको छ।

● ● ●

आजका विद्यार्थीले सामना गरिरहेका चुनौती सन् १९८० पछिका खुलाबजार नीतिका उपज हुन्। कुरामा समाजबाट उन्मुख संविधान भन्ने र शिक्षा नीति खुलाबजारमा आधारित हुँदा समाजमा तालमेल देखिएन। हुँदौजावादी प्रणालीका नकारात्मक पक्षले हाम्रो समाज भत्कायो। सबैका विरुद्ध सबैको प्रतिस्पर्धा अहिले सरकारले लिएको अर्थतन्त्रको पाटो हो। यसले मानिसलाई उपभोगवादी र स्वार्थी बनाएको छ। यस्तो मानव समयमा विद्यार्थीले चुनौती थिएका छन्। कुरा गर्नुपर्छ। आज याज्ञवल्क्यले गुरु वैश्मायनसँग विद्रोह गरी ज्ञान निर्माणमा भूमिका खेलेकोदेख

हुम्लामा खाद्यान्त अभाव, नेपालगञ्जमै थन्कियो चामल

नेपालगञ्ज । स्थलमार्गबाट हुम्ला पठाउनुपर्ने एक हजार दुई सय विवन्टल चामल नेपालगञ्जमा रोकिएको छ । दुवानीको जिम्मा पाएको एलबी सप्लायर्सले समयमा दुवानी नगर्दा चामल नेपालगञ्जमा रोकिएको खाद्य व्यवस्था तथा व्यापार कम्पनी नेपालगञ्जका प्रमुख रामशरण लामिछानेले बताए ।

उनले स्थलमार्गबाट एक हजार पाँच सय विवन्टल चामल दुवानी गर्न एलबी सप्लायर्सले जिम्मा पाएकोमा अहिलेसम्म तीन सय विवन्टल मात्र दुवानी भएको जानकारी दिए ।

'दुवानी गर्ने समयावधि आगामी असारमा सकिंदै छ, तर सप्लायर्सले अहिलेसम्म तीन सय विवन्टल मात्र दुवानी गरेको छ; उनले भने ।

चामल दुवानी नभएको जानकारी जिल्ला प्रशासन कार्यालयलाई गराएपछि सप्लायर्सले तीन सय विवन्टल चामल हुम्ला पठाएको उनले बताए ।

चामल दुवानीका लागि सप्लायर्ससँग समन्वय गरिदिन हुम्लाका प्रमुख जिल्ला अधिकारीलाई तीन-चारपटक परिपत्र गर्न्याँ, त्यसपछि

सप्लायर्सले दुई सय विवन्टल चामल दुवानी गर्न्यो; उनले भने ।

हुम्लामा खाद्यान्त अभाव भएको गुनासोपछि सरकारले हवाईमार्गबाट दुई हजार विवन्टल र स्थलमार्गबाट तीन हजार पाँच सय विवन्टल चामल पठाउने निर्णय गरेको थियो ।

हवाईमार्गबाट दुवानी गर्ने जिम्मा तारा एयरलाइन्सले पाएको छ । ताराले अहिलेसम्म एक हजार ६ सय ५० विवन्टल चामल दुवानी गरिसकेको उनले बताए । 'हवाईमार्गबाट चामल दुवानी सन्तोषजनक भए पनि कम्पनीले निर्णय गरेको नेपालगञ्जमा सप्लायर्सले ताको गर्दा गर्ने' उनले भने, 'लामो समयसम्म ताको गर्दा गर्ने' पनि स्थलमार्गबाट दुवानी हुन सकेन ।

सप्लायर्सले समयमा चामल दुवानी गर्न नसके कालोसूचीमा राख्ने निर्णय हुम्लास्थित खाद्य व्यवस्था तथा व्यापार कम्पनीले निर्णय गरेको नेपालगञ्जमा प्रमुख लामिछानेले बताए ।

नेपालगञ्जको गोदामा एक हजार विवन्टल चामल मौज्दात रहेको बताउँदै उनले हुम्ला पठाउने चामल माग हुनेपरिति के व्यवस्था गर्ने बताए ।

'४० हजार विवन्टल चामल सप्लाई गर्ने कोटा नेपालगञ्ज शाखालाई

थियो । अहिलेसम्म ३० हजार विवन्टल विभिन्न जिल्लामा सप्लाई भइसक्यो ।

आवश्यक परे अन्य जिल्ला शाखाबाट ल्याएर व्यवस्था गर्नेहो, उनले भने ।

सडक नहुँदा दुवानी

गर्न सक्स : सप्लायर्स

हुम्ला जाने सडक विग्रिएकाले चामल दुवानी गर्न ढिलाइ भएको एलबी सप्लायर्सका प्रतिनिधि तिलक शाहीले बताए । उनले सुर्खेत-हुम्ला सडकअन्तर्गत बाजुराको दुई ठाँडेमा सडक अवरुद्ध भएकोले चामल दुवानी गर्न नसकिएको बताए ।

उनले सडक राम्रो भए मात्र कोटाअनुसारको चामल हुम्ला दुवानी गर्न सकिने स्पष्ट पारे । 'गत पुससम्म सडक थिएन । माघ र फागुनमा तीन ट्रक चामल हुम्ला पठायौं, उनले भने, 'सडकले साथ दिए असारअधि नै दुवानी गरिसक्यौं ।'

हवाईमार्गभन्दा स्थलमार्गबाट चामल दुवानी गर्न गाहो हुने उनले बताए । मौसम खराब भए मात्र हवाई यातायात बन्द हुन्छ । सानो पानी पर्नेपरिति के सडक विग्रिएर यातायात अवरुद्ध हुन्छ, शाहीले भने ।

हवाईमार्गभन्दा स्थलमार्गबाट चामल दुवानी गर्न गाहो हुने उनले बताए । मौसम खराब भए मात्र हवाई यातायात बन्द हुन्छ । सानो पानी पर्नेपरिति के सडक विग्रिएर यातायात अवरुद्ध हुन्छ, शाहीले भने ।

मोदी र ओलीको सहमतिमा गठित प्रबुद्ध समूहको रिपोर्टमा यही कुरा उल्लेख थियो, जुन कहिले सावजनिक हुनसकेन । कहिले रोटी बेटीको सम्बन्ध, कहिले सानो भाइ ठाँच भारत । भारत नेपालगञ्ज समानताको दृष्टिले हेर्दैन । भारत नेपालसँग युद्धको जस्तो तनावपूर्ण स्थितिबाट अरिथरता निर्माण गरेर समस्या छैन भनिरहेको छ । भारत नेपालमा प्रभाव कायम राख्न चाहन्छ । परिचमा यसकारण पनि नेपालमा सक्रिय छन् । उनीहरू ताइवान र तिब्बतमा प्रजातन्त्र चाहन्छन् । स्वतन्त्रता चाहन्छन् । चीनको विश्वस्ति दुने महत्वाकांक्षालाई तोड्न यही नै कडी पनि हो । नेपालका सामु यक्ष प्रश्न छ-बढ्दो उक्समुक्सबाट नेपाली निस्कने कसरी, बाघ भिड्नबाट नेपाललाई बचाउने कसरी ?

जान्नेबुझेनेहरू पार्टीका कार्यकर्ता बनेका छन्, सोभासाकाहरू अभिभावक विहीन दुहरा नियति भोगिरहेका छन् । देश- बनामा भार र रस्खविस्वामारा ऐजेस हल्किएको खोरिया बनिसक्यो । चेतना छ, चेतनाले माझेहरूलाई सक्रिय पारेजस्तो लाग्दैन । काग्रेसका लौहपुरुष स्व.गणेशमान सिंहले भनेजस्तो जनता भेडा हुन, राष्ट्रिय जनमोर्चाका नेता चित्रबहादुर केसीले भनेजस्तो संसद भेडीगोठ हो । एउटा राजा फालेर सिंहदरवारमा २५, प्रदेशमा ७, जिल्लामा

७७, महानगरमा ६, उपमहानगरमा ११, नगरमा २७६, गाउँपालिकामा ४६० र वडासम्म ६७४३ राजाहरू जन्माइएका छन् । असफल संघीयता, भूतपूर्व विशिष्टहरूलाई लाईलाभ, गरिखाने श्रमिक, आमनागरिक, किसान मरेको मर्यै, यो लोकतन्त्रको हँसीमजाक नभए के हो ? खुशी र धैन कसैलाई छैन, सबै छटपटीमा छन् । धर्म र राजा फाल्नेहरू लघुताभासमा छन्, राजाको हौसला बुल्दै छ । पूर्वराजा राजनीति गर्नेहरूको बुद्धि बंगारो पलाओसू भन्ने प्रतिक्षामा छन् अरै । चीन भारतवीचको भगडाको एउटा दृष्टान्त-भारतको २२ जनाको वार्ताली चीन जानु थियो । चीनले २१ जनालाई भिसा दियो, एकजनालाई दिएन । किन भनेर प्रश्न गरे भारतको विदेश मन्त्रालयका अधिकारीले । चीनले भनिदियो- एकजना अस्थाचल प्रदेशका रहेछन्, उनी त चीनकै नागरिक हुन, उनलाई भिसा चाहिदैन, जहिले आए पनि स्वागत छ ।

चुरो, कुरो, नेपाली नेता, प्रशासक, विचारकहरू आधार, अस्तित्व, विश्वास गुमाउँदै गएका छन् । विश्वस्ति शक्तिकेन्द्र बन्ने होडमा हुन्छन्, नेपालका नेताहरू स्वराजको पक्षमा, शान्ति र समृद्धिको पक्षमा आफूलाई अबर सवित गर्न नसकेर मैनमै पगल्दै गएका छन् ।

जनता नजागे, जेठो मुलुक नेपालको सतित्व खतरामा पर्ने भयो ।

खेलकुद

चार खेलसम्म मनाड अपराजित

आठपटको च्याम्पियन मनाड मर्स्याङ्गी कलबले सहित स्मारक ए डिभिजन लिंग ०७९/८० मा अपराजित यात्रा चार खेलसम्म पुऱ्याएको छ । लिंगमा चर्च बाइज र मनाड मात्रै अपराजित कलब हुन । लिंगअन्तर्गत बुधबार विभागीय डर्भीमा एपिएक फुटबल कलबसँग त्रिभुवन आर्मी फुटबल कलब पराजित भएको छ ।

आर्मीको जित यात्रा दुग्धिएको छ । चौथो चरणको खेल समाप्तिपछि एनआरटीलाई हराएको मनाड शीर्ष तीन स्थानमा उक्लेको छ । चार खेलबाट मनाडले आठ अंक जोडेको छ । चर्च बाइज १० अंकसहित शीर्ष स्थानमा छ । ९ अंकका साथ सातदोबाटो युथ दोस्रो स्थानमा छ ।

एनआरटीलाई विरुद्धको जितमा मनाडका रोशन रानामगर, साइड्जामोल डेलातजोनेभ र कोफी कोडेले समान एक गोल गरेका थिए । एनआरटीका अशोक थापाले एक गोल फर्काए । पहिलो हाफमा एक गोल गरेको मनाडले दोस्रो हाफमा थप दुई गोल गरेको हो । खेलको ३९आँ मिनेटमा रोशनले रन्दिप पोडेलको पासमा सुन्दर गोल गरे । खेलको ६६आँ मिनेटमा पेनाल्टीमार्फत डेलातजोनेभ मनाडलाई २-० को अग्रता दिलाए । खेलको ८७आँ मिनेटमा कोडेले उत्कृष्ट गोल गर्दा मनाडले ३-० को अग्रता लियो । इन्जुरी समयमा एनआरटीका अशोकले हेडिङ गोल गरेका थिए ।

लिंगको साबिक उपविजेता आर्मी एपिएफसँग १-० ले स्तब्ध भयो । चौथो खेलमा आर्मीले पहिलो हार व्यहोरेको हो । एपिएफको यो दोस्रो जित हो । जितसँगै एपिएफले चार खेलबाट सात अंक जोडेको छ । आर्मी पाँच अंकसहित नवाँ स्थानमा छ । आर्मीका प्रशिक्षक नवीन चौपानेले फिनिसिडमा चुक्दा हारको सामना गरेको बताए । 'हार्मी लगातार फिनिसिडमा चुकिरहेका हों,' खेलपछि चौपानेले भने, 'महवपूर्त खेलाडी टोलीमा नहुँदा मिडफिल्डमा समस्या आएको हो ।'

गत सिजन आर्मीबाट खेलेका गौतम श्रेष्ठ, सन्तोष तामाड, सुदिल राई, सुमन अर्याल विदेश पलायन भएका छन् । सुदिल दुबई पुगेका छन् । अन्य तीन खेलाडी अस्ट्रेलिया पुगेका छन् । बुधबार च्यासलस्थित च्यासल मैदानमा एपिएफलाई जित दिलाउन मिडफिल्डर मणिकुमार लामाले निर्णयक गोल गरेका थिए । खेलको ३७आँ मिनेटमा मणिले विपन श्रेष्ठको पास सुदूपयोग गरेका हुन् ।

एकै खेलमा हाल्यान्डको पाँच गोल

नर्वो स्ट्राइकर इर्लिन हाल्यान्डले मंगलबार राति युरोपियन च्याम्पियन्स लिंग फुटबल प्रतियोगितामा एउटा सुन्दर कथा रचेका छन् । भर्खरका

● सिभिल लघुवितको लाभांश पारित

हिमालयन बैंक लिमिटेडको सहायक कम्पनी सिभिल लघुवित वित्तीय संस्था लिमिटेडले सेयरधनीका लागि वितरणको प्रस्ताव गरेको लाभांश पारित गरेको छ। लघुवितको १९५० साधारणसभाले १९५८ प्रतिशत लाभांश वितरणको प्रस्ताव पारित गरेको हो।

साधारणसभाले आव ०७८/७९ को वार्षिक प्रतिवेदन, वित्तीय विवरणहरू तथा १९ प्रतिशत बोनस सेयर र ०५८ प्रतिशत कर प्रयोजनका लागि नगद लाभांशसहित जम्मा १९५८ प्रतिशत लाभांश पारित गरेको जनाइएको छ। साथै, सभाले वित्तीय संस्थाको नाम हिमालयन लघुवित वित्तीय संस्था रहनेलगायतका सम्पूर्ण सामान्य र विशेष प्रस्तावहरू पारित गरेको कम्पनीले जनाएको छ।

काठमाडौंमा आयोजना गरिएको सभामा वित्तीय संस्थाका अध्यक्ष सचिवनजंग रे सम्पूर्ण सेयरधनी तथा आमन्त्रितप्रति आभार व्यक्त गर्दै साधारणसभा सफल बनाइदिएकोमा धन्यवाद ज्ञापन गरेका थिए। राष्ट्रियस्तरको कार्यक्रम भएको यस वित्तीय संस्थाले हालसम्म ७५ शाखामार्फत ७४ हजारबन्दा बढी सदस्यलाई लघु वित्तीय सेवा प्रदान गर्दै एक अर्ब आठ करोड रुपैयैभन्दा बढी लगानी गरेको जनाएको छ।

● आइएमई पेमा रियाबाट रेमिट्यान्स गर्दा क्यासब्याक

रेमिट्यान्समा निर्भर आफ्ना सेवाग्राहीलाई थप सुविधा विस्तार गर्ने उद्देश्यले आइएमई पेले रिया मनी ट्रान्सफरमार्फत डिजिटल रेमिट्यान्स गर्दा क्यासब्याक प्रदान गर्न योजना त्याएको छ।

विदेशबाट नेपालमा पैसा पठाउँदा रियाको अनलाइन प्लेटफर्ममार्फत पठाएमा ५० रुपैयैसम्म क्यासब्याक दिने योजना त्याएको हो। उक्त सेवाका लागि पैसा पठाउने व्यक्तिले रिया मनी ट्रान्सफरमार्फत अनलाइन पोर्टलमा गई आइएमई पेमा सीधै र तुरुतै पैसा पठाउन मिल्ने गरी व्यवस्था मिलाइएको कम्पनीले जनाएको छ। २० लाखबन्दा बढी ग्राहकलाई सीधै मोबाइल वालेट एप तथा एजेन्ट्समार्फत आइएमई पेले विद्युतीय भुक्तानी सेवा प्रदान गर्दै आएको जनाइएको छ।

● बैंक तथा फाइनान्सले घटाए व्याजदर

वाणिज्य, विकास बैंक तथा फाइनान्स कम्पनीले बुधवारदेखि लागू हुने गरी व्याजदर घटाएका छन्।

वाणिज्य बैंकहरूको छाता संगठन नेपाल बैंकर्स संघले चैतमा कर्जा र निक्षेपको व्याजदर घटाउने निर्णय गरेको थियो। बैंक तथा वित्तीय संस्थाले आज सूचनामार्फत सो जानकारी दिएका हुन्।

भोलि (चैत १)देखि निक्षेपमा ०४ प्रतिशत र कर्जामा एक प्रतिशत प्रिमियम दर घटाउने निर्णय भएको संघका अध्यक्ष सुनील केसीले जानकारी दिए। उनले संघ ऋणको व्याजदर घटाउना केन्द्रित भएको बताए। हाल बैंकहरूले कर्जामा आधारदरमा ६ प्रतिशतसम्म प्रिमियम लिने गरेका थिए। अब एक प्रतिशत घटेपछि आधारदरमा पाँच प्रतिशतसम्म प्रिमियम दर तोक्नेछन्।

यस्तै, निक्षेपर्फको साधारण बचतमा न्यूनतम ६ प्रतिशतदेखि अधिकतम आठ प्रतिशतसम्म व्याज दिनेछन्। यसअघि साधारण बचतमा न्यूनतम ६.४२ प्रतिशतदेखि अधिकतम ८.४२ प्रतिशतसम्म व्याजदर तोकिएको थियो। मुद्दी निक्षेपको व्याजदर भने रिथर राखिएको छ। हाल बैंकहरूले मुद्दी निक्षेपमा ११ प्रतिशत व्याज दिइरहेका छन्।

यस्तैरी, संस्थागतर्फ नौ प्रतिशत र रेमिट्यान्स मुद्दी खातामा १२ प्रतिशत व्याजदर तोकिएको छ। यस्तै, विकास बैंकहरूको छाता संगठनका स्पमा रहेको डेभलपमेन्ट बैंकर्स एसोसिएसनले चैतका लागि मुद्दी निक्षेपको व्याजदर ०.२५ प्रतिशतसम्म घटाएको छ।

संघको निर्णयनुसार विकास बैंकहरूले चैतदेखि एकवर्ष वा सोभन्दा माथिको व्यक्तिगत मुद्दी निक्षेपको व्याजदर ११.६० प्रतिशत कायम गरेको छ। त्यस्तै, एक वर्षभन्दा कम्को मुद्दी निक्षेपको व्याजदर ११.५० प्रतिशत कायम भएको छ। हाल विकास बैंकहरूले

कपोरेट

एकवर्ष वा सोभन्दा बढी तुवैको व्यक्तिगत मुद्दी निक्षेपमा ११.७५ प्रतिशत व्याजदर दिँदै आएका थिए। यसैरी, व्याजदर घटाएको विकास बैंकहरूले चैतमा एकवर्ष वा सोभन्दा माथिको संस्थागत मुद्दी निक्षेपमा १६० प्रतिशत र साधारण बचतमा न्यूनतम ६६० प्रतिशतदेखि ८६० प्रतिशत व्याजदर प्रदान गर्नेछन्।

त्यसैरी, नेपाल वित्तीय संस्था संघ (फाइनान्स) ले मुद्दी निक्षेपको व्याजदर ०.२० प्रतिशतले घटाएको छ। संघले तीन महिनामाथिको निक्षेपको व्याज दर ०.१५ प्रतिशत घटाउने निर्णय गरेको छ।

फाइनान्स कम्पनीहरूले एक वर्षको मुद्दी निक्षेपमा १२.१० प्रतिशत व्याज दिँदै आएकामा चैत १ गतेदेखि ११.१० प्रतिशत व्याजदर कायम गरेका छन्।

● नेपाल रेमिटबाट आएको रकम आइएमई पे वालेटमा प्राप्त हुने

आइएमई पे र नेपाल रेमिटबीच रेमिट्यान्स सेवासम्बन्धी सम्झौता भएको छ। विदेशबाट नेपाल रेमिटमार्फत पठाइएको रेमिट्यान्स अब ग्राहकले सीधै आइएमई पे वालेटबाट प्राप्त गर्न सक्ने सम्झौता भएको हो। सम्झौताअनुसार विदेशमा रहेको व्यक्तिले आफूलाई सहज पर्ने नेपाल रेमिटको साफेदारमार्फत नेपालमा रहेका भित्रजन तथा परिवारलाई पठाइएको रकम सजिलेसँग आइएमई पेमा प्राप्त गर्न सक्ने कम्पनीले जनाएको छ।

आइएमई डिजिटल सोलुसन लिमिटेडले बैंकको सुविधाबाट बचित नेपाली तथा न्यून बैंकिङ सुविधाप्राप्त सम्पूर्ण सर्वसाधारण जनतालाई वित्तीय सेवाहरूको पहुँच उपलब्ध गराउँदै आएको जनाएको छ। २० लाखबन्दा बढी ग्राहकलाई सीधै मोबाइल वालेट एप तथा एजेन्ट्समार्फत आइएमई पेले विद्युतीय भुक्तानी सेवा प्रदान गर्दै आएको जनाइएको छ।

● सिटिजन्स बैंक र अवरण स्किन किलनिकबीच समझदारी

सिटिजन्स बैंक इन्टरनेसनल लिमिटेड र दरबारमार्गको आवरण स्किन एन्ड हेयर किलनिकबीच बैंकका कार्डवाहक ग्राहकलाई छुट दिने समझदारी भएको छ। सिटिजन्स बैंकका कार्डवाहकले आवरण स्किन किलनिकमा १० प्रतिशतसम्मको छुट पाउने सम्झौता भएको हो। यो सहकार्यबाट बैंकका ग्राहक लाभान्वित हुनुका साथै नगद कारोबारबाट डिजिटल कारोबारतर्फ उत्प्रेरित गर्न बैंकले विश्वास व्यक्त गरेको छ। बैंकले डिजिटल बैंकिङ माध्यमहरूको प्रयोगलाई बढाउन र ग्राहकलाई डिजिटल साधारणबाट भुक्तानी गर्ने प्रोत्साहन गर्ने उद्देश्यले समय-समयमा ग्राहकमैत्री सुविधा सञ्चालनमा त्याउँदै आएको जनाएको छ। हाल बैंकले देशभरमा एक सय ४२ शाखा, एक सय ३४ एटिएम र १७ शाखारहित बैंकिङ इकाइमार्फत सेवा दिँदै आएको जनाएको छ।

● मुन्द्रेको कमेडी क्लबको प्रायोजक सिटी एक्सप्रेस

CITY EXPRESS MONEY TRANSFER

मुन्द्रेको कमेडी क्लबको मुख्य प्रायोजक सिटी एक्सप्रेस मनी ट्रान्सफर रहेको छ। २ चैतदेखि सिटी एक्सप्रेस मुन्द्रेको कमेडी क्लबको नामबाट कान्तिपुर टेलिमिजनमा कार्यक्रम प्रसारण हुनेछ।

सिटी एक्सप्रेस मनी ट्रान्सफरको कार्यक्रममा मुन्द्रेको कमेडी क्लबको नामबाट कान्तिपुर टेलिमिजनमा कार्यक्रम प्रसारण हुनेछ।

कार्यक्रमको मुख्य पात्रका रूपमा चर्चित हास्य कलाकार जितु नेपाल र नायिका प्रियंका कार्की रहेका छन्। कलाकारहरू दमन रूपाखेती, राजेन्द्र नेपाली लड्डे, प्रभात लामा, दिनेश काफले, श्याम राना, एलिना बास्कोटाका साथै अन्य कलाकारहरूको पनि विभिन्न भागमा उपस्थिति रहनेछ। कार्यक्रमको निर्देशन दिनेश डिसीले गर्ने भएका छन्।

● एक्साइडको नयाँ मोटरसाइकल ब्याट्री नेपाली बजारमा

एक्साइड ब्रान्डको एक्सप्लोर नामक नयाँ ब्याट्री नेपाली बजारमा सार्वजनिक गरिएको छ। सबै प्रकारका मोटरसाइकलाई लक्षित गर्दै सिप्रदी ट्रेडिङले बित्री आरम्भ गरेको हो। कम्पनीका अनुसार स्पिल पूफ डिजाइन गार्ड, ग्रास रिक्विनेसन प्रणाली, एवं लिड क्यालिस्यम प्रविधिजस्ता अत्यधिक विशेषताहरू भएको यस ब्याट्रीमा पानी कहिल्यै थनुपर्देन।

फ्याक्ट्रीबाट नै चार्ज भएर आउने एक्सप्लोरको डब्ल्यामा पोली प्रेपिलिन प्लास्टिक र सिथेटिक रेजिनको प्रयोग पनि गरिएको छ। यसैरी, ४८ महिना लामो वारेन्टी भएको यस ब्याट्रीले यसको प्रयोगकर्तालाई मर्मत-

● एसएमएल इसुजु कमर्सियल वाहनमा वारेन्टी ब्याट्री सम्पर्क संर्विस क्याम्प

एसएमएल इसुजुका कमर्सियल गाडीको नेपालका लागि आधिकारिक विक्रेता लक्षी ग्रुपनार्टगतको लक्षी कमर्सियल भ

दाहल सरकारले...

नो प्रभाव बढाउने पक्षमा यादव रहेका हुनाले दाहलले भन्ने गरेको समाजवादी मोर्चा बनाउन उनी सहमत भएका छन्।

नेकपा एकीकृत समाजवादी पार्टीको जनधार कमजोर रहेका र तल्लो स्तरमा पार्टी नै नयुपोको हुनाले माथि नेपाल पनि माओवादीकै सहयोग र समर्थनमा आफ्नो पार्टीको प्रभाव बढाउनकै लागि समाजवादी मोर्चा बनाउन सहमत भएका छन्। मोर्चा बनाएपछि केही महिना पछि नेकपा एकीकृत समाजवादी, जनता समाजवादी पार्टी र माओवादी केन्द्रबीचमा एकीकरण हुन सक्ने सम्भावना रहेको छ।

प्रधानमन्त्री एवं माओवादी केन्द्रका

अध्यक्ष पुष्पकमल दाहल भने नेपाली कांग्रेस र नेकपा एमालेलाई दबावमा राख्नका लागि जनता समाजवादी, नेकपा एकीकृत समाजवादी पार्टीलाई आफ्नो पार्टीमा एकीकृत गर्न चाहिरहेका छन्। माओवादी केन्द्र, नेकपा एकीकृत र जनता समाजवादी पार्टीबीचमा एकीकृत भएपश्चात संसदबाट सरकार निर्माण गर्न माओवादीको सहयोग बेर तुनै दलले सरकार निर्माण गर्न सक्ने भएकाले गर्दा पुष्पकमल दाहलले मोर्चा हुँदै पार्टी नै एकीकरण नै राणीनित लिएका हुन्।

माओवादी केन्द्र, नेकपा एकीकृत समाजवादी र जनता समाजवादीबीचमा एकीकरण भएमा संसदमा तेस्रो तुलो पार्टी पार्टी हुने तीनहरूको सिट संख्या समेत ५२ हुने भएकाले गर्दा उसको सहयोग बेर र सरकार निर्माण गर्न कठिन

हुनेछ। त्यस्तो अवस्थामा कांग्रेस एमाले मिलेको खण्डमा मात्र अर्को सरकार बन्न सक्छ।

त्यसैले सरकार निर्माण गर्न सँचौ पुष्पकमल दाहलकै हातमा रहने प्रायः निश्चित रहेको छ। पुष्पकमल दाहल जस्तोसुकै रिक्स लिन तयार हुने र आफ्नो स्वार्थ पूरा भएपछि फेरी आफ्नो अस्थिर राजनीतिक चरित्र देखाउन सक्ने भएकाले कांग्रेसले अहिले पनि दाहल सरकारले गरेका कतिपय निर्णयको स्वामित्व लिन चाहिरहेको छन्।

माओवादी धारका सबै पार्टीहरूलाई एकै ठाँग्मा ल्याउने प्रयास असफल भएपछि दाहलले समाजवादी मोर्चाको ताला खोलेका छन्। अब हेर्न बाँकी छ, उनको तालिमित्र को बन्द हुनु पुद्धन्।

मोहन विक्रम भिंह, मोहन बैद्य, सीपी मैनाली लगायतका धेरै कम्युनिष्ट नेताहरू आध्यक्ष भएका छन्। सानो पार्टीको भएपनि उनीहरू अध्यक्ष भएका छन्। सबै कम्युनिष्टहरू एकै ठाँग्मा उर्भिंदा नेताहरूको व्यवस्थापन हुन नसक्ने र तुलो पार्टी अर्थात माओवादी केन्द्रका अध्यक्ष पुष्पकमल दाहल नै अध्यक्ष रहने भएकाले गर्दा साना कम्युनिष्ट पार्टीहरू समाजवादी मोर्चामा आउन सक्ने सम्भावना देखिएको छन्।

पूर्व...

बद्दै गएको छ। जनतालाई रवाफ देखाउनेको लागि उनीहरूले सुरक्षकर्मी लिएका हुन्छन्। विश्वका कतिपय मुलुकहरूमा पूर्व भीभाइपी र

मुलुकको सबैमन्दा तुलो कम्युनिष्ट पार्टी एमाले भएकाले बरु भारेभुरे पार्टीहरू एमालेमा विलय भएमा बलियो कम्युनिष्ट बन्न सक्छ। माओवादी केन्द्रको प्रभाव दिन प्रतिदिन घट्दै गएको निर्वचनको देखाएको हुनाले माओवादीकै नेतृत्वमा तुलो कम्युनिष्ट पार्टी बनाउने निर्थक प्रयासको कुनै औचित्य छैन। माओवादी केन्द्रले आफ्नो नीति सिद्धान्तलाई कांग्रेसको पाउमा बुझाएको आरोप कम्युनिष्ट पार्टीहरूले लगाउँदै आएका हुनाले पुष्पकमल दाहलको नेतृत्वमा समाजवादी मोर्चा बनेपनि त्यो लामो समयसम्म टिक्न सक्दैन।

भीआइपीलाई केही पनि सुविधा दिइदैन। केही देशमा त्यस्तो गलत कार्य अविलम्ब रोकिनु पर्दछ। उनीहरूले लिइदै आएको सेवा सुविधा जनताको हितमा लगाउनु उर्पक्त हुनेछ। पूर्वहरूको नाममा समेत राज्यकोषको दोहन भेरहेकाले उनीहरूलाई दिइ आएको सेवा सुविधामा समेत पूर्वहरूलाई सेवा सुविधा उपलब्ध गराउन अर्थ रहेदैन।

फेरिएका छन्। २०७९ असार १९ गते नमराज यिमिरे महानिर्देशक भएर विभागमा पुरोपछि अहिलेसम्म ५ जना फेरिएका छन्। एक दुई महिना भन्दा बढी कुनै महानिर्देशकले काम गर्न पाएका छैनन्। २०७९ असार २० मा महानिर्देशक भएका सुरेन्द्र राउतको २०७९ भाद्र २० मा सर्वोमान्त्र परे। त्यसपछि २०७९ भाद्र २० मा महानिर्देशक भएर गएका टोकराज पाण्डे पनि पाँच महिनामै सरुवा भए।

त्यसपछि महानिर्देशक भएका तुलसी गौतमको पनि एक महिना नपुर्वै सरुवा भयो। २०७९ माघ २५ मा गएका उनी फागुन १४ मा सरुवामा परे। गौतमको सरुवापछि

थालिएका हुनाले त्यस्तो गलत कार्य अविलम्ब रोकिनु पर्दछ। उनीहरूले लिइदै आएको सेवा सुविधा जनताको हितमा लगाउनु उर्पक्त हुनेछ। पूर्वहरूको नाममा समेत राज्यकोषको दोहन भेरहेकाले उनीहरूलाई दिइ आएको सेवा सुविधामा कठौती आवश्यक रहेको छ।

खाली रहेका महानिर्देशकमा फागुन २६ गते नारायण प्रसाद भट्राई महानिर्देशक भएका छन्। आफूलाई सुशासनको हिमायती बताउने माओवादी केन्द्रका विश्व उपाध्यक्ष नारायणकाजी श्रेष्ठ औपचारिक पूर्वधार मन्त्री रहेका छन्। उनैको पालामा दुई जना महानिर्देशक फेरिएका छन्। त्यो पनि एक महिना पनि नपुर्वै यसरी महिनै पिच्छे महानिर्देशक फेरिएको पछाडि लेनदेनले नै काम गरेको हुनुपर्दछ विभागका कर्मचारीहरूले बताउने गरेका छन्। के दाहल सरकारको सुशासन भेनेको यहि हो भने प्रश्न अहिले भौतिक तथा पूर्वधार मन्त्रालयभित्र उठ्ने गरेको छ।

उदय भएको भएपनि उनीहरू समेत सत्ताकै प्रलोभनमा परेको छन्। जनताले आशा गरेको नेताहरूले दिनदिनै आफ्ना कुरा फेरिएका छन्। यी सबै कारणहरूले गर्दा कुशासन बढिरहेको छ। अहिलेको पुष्पकमल दाहल सरकार पनि लामो समयसम्म टिक्न सक्ने अवस्था देखिएको छैन। विहानीले दिउँसोको संकेत गर्दछ भने भैं दाहल सरकार पनि पार्टीगत स्वार्थ र व्यक्तिगत स्वार्थमै तलिन भएकाले गर्दा जनता भन्न बाध्य भएका छन्। जुन जोगी आएपनि कानै चिरेको भनेर। दाहल सरकार पनि त्यस्तै हुन नसकेका हुनाले नै नयाँ पार्टीहरूले देखिएको छ।

मलको अनुदान कटौतीविरुद्ध आन्दोलन घोषणा

महासंघका अध्यक्ष डा. प्रेम दंगालले जानकारी दिए। उन्होंने भने, 'अहिले दिइदै आएको प्रतिशतको अनुदानलाई घटाएर ५० प्रतिशतमा भारी निर्देशन दिएको छ। सोही निर्देशनभन्दा आन्दोलनको कार्यक्रम उनीहरूले घोषणा गरेका छन्।'

३ जैतमा प्रधानमन्त्रीलाई ज्ञापनपत्र बुझाउने, देशभरका स्थानीय तरमा संयुक्त किसान संघर्ष समिति निर्माण गरी धर्ना, जुलूस, चक्का जामलगायतका आन्दोलनका कार्यक्रम गरिने निर्णय भएको अखिल नेपाल किसान

गरेको थिए। अर्थ मन्त्रालयले किसानलाई पिछैदै आएको करिब ८० प्रतिशतको अनुदानलाई घटाएर ५० प्रतिशतमा भारी निर्देशन दिएको छ। सोही निर्देशनभन्दा आन्दोलनको कार्यक्रम उनीहरूले घोषणा गरेका छन्।

माओवादी जनयुद्धलाई अपराधीकरण गर्ने प्रयास नगर्न विप्लवको चेतावनी

काठमाडौं। नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीका महासंघिव नेत्रविक्रम चन्द विल्यवले माओवादी जनयुद्धलाई अपराधीकरण गर्ने प्रयास नगर्न चेतावनी दिएका छन्। बुधबार काठमाडौंमा आयोजित नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी र नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी माओवादी समाजवादीबीचको पार्टी एकता घोषणा कार्यक्रममा उनले यस्तो चेतावनी दिएका हुन्। माओवादी जनयुद्धलाई अपराधीकरण गर्न खोजेहरूले आपांतर आपांतर आयोजित आन्दोलनमा आफ्नो जीवन र नेपालको राजनीतिक आन्दोलनमा आफ्नो अस्तित्वको ख्याल गर्नुपर्ने उनको चेतावनी छ।

राष्ट्रपतिमा...

जस्तो अनुहार छ, ओरिजिनल फोटो राखेका

गली सच्याइएको छ। राष्ट्रपति हुनासाथ रामचन्द्रलाई विल्लो, रामो देखिनुपर्ने लोभ किन जागेको होला ?

दक्षिण कोरिया...

कामदारहरू नफरिने अवस्था देखिएपछि कोरिया सरकार मौसमी कामदार लैजान सरकारामक देखिएको छैन। कोरिया नेपालका करिब १५ सय मौसमी कामदार रहेका छैन। कोरिया नेपालका करिब १५ सय मौसमी कामदारहरू नफरिने उनीहरूले उनीहरूलाई आपांतर आयोजित आन्दोलनमा आफ्नो नीति निर्देशन यस्तो देखिएको छैन।

स्थानीय तहबाटे कोरियामा मौसमी कामदारहरू नफरिने उनीहरूलाई आपांतर आयोजित आन्दोलनमा आफ्नो नीति निर्देशिका अनुसार १० लाख सम्म रकम असुल्न थालेका थिए। हालै कोरिया सरकारले बढाएको तबल भत्ता लगायतका सुविधा मौसमी कामदारको ढक्का लाग्नु हुँदैन। चूनतम ५ जना कामदार भएको कम्पनीले चूनतम ज्याला ९ हजार ६ सय २० वानमै काम लगाउन सक्ने छुट उनीहरूलाई दिएको छ। कोरियामा अहिले ३५ हजार भन्दा बढी नेपाली कामदार रहेका छन्। इपिएस प्रणालीबाट गएका नेपाली कामदारहरूको संख्या ७५ हजार रहेको छ। त्यसमा ५ हजार महिला रहेका छन्। अहिले कोरियामा ३ हजार